

18. Молдавско-русско-украинские театральные святи // Материали научно-практической конференции. 10-11 апреля 1987 г. – Кишинев, 1987;
19. Симоненко Р.Г., Боечко В.Д., Бузало В.І. З історії зв'язків і співробітництва українського та молдавського народів // Український історичний журнал. – 1990. - №10. – С.21-32;
20. Кияк Т. Молдово-румуно-українські взаємини // Україна дипломатична. Вип.2. – К., 2002. – С.519-557;
21. История Приднестровской Молдавской Республики. В 2-х т.- Тирасполь, 1996;
22. Українсько-молдовські взаємини: минуле та сьогодення // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 21-23 березня 2003 року. – Одеса, 2003; Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні взаємини в контексті європейських інтеграційних процесів// Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 22-23 вересня 2010 року. – Чернівці, 2010.

Tuchinsky V.A. ИСТОРИЧЕСКИЕ СВЯЗИ УКРАИНСКОГО И МОЛДАВСКОГО НАРОДОВ С ДРЕВНЕЙШИХ ВРЕМЕН ДО СЕГОДНЯ: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКАЯ СПРАВКА

В статъе проанализированы научные труды, посвященные освещению многовековых экономических, политических, военных, религиозных и культурных связей украинского и молдавского народов. Акцентировано внимание на тематике, направлениях и школах научных исследований.

Ключевые слова: Украина, Молдова, историография, исторические связи, взаимоотношения, взаимообогащение

Tuchinsky V.A. HISTORY OF UKRAINIAN AND MOLDOVAN PEOPLE FROM ANCIENT TIMES UNTIL TODAY: HISTORIOGRAPHIC INQUIRY

The paper analyzes the scientific work on the lighting of centuries-old economic, political, military, religious, and cultural relations of the Ukrainian and Moldovan people. Special attention is paid to the subject, trends and school of research.

Keywords: Ukraine, Moldova, historiography, historical ties, relationships, mutual

УДК 930: [94:2] (477.44) „195/196»

В.І. Науменко

РЕЛІГІЯ ТА ЦЕРКВА НА ВІННИЧЧИНІ У 1950–1960-Х РР.: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена аналізу наукових праць переважно радянських та сучасних вітчизняних дослідників з історії діяльності релігійних організацій Вінниччини у період „хрущовської відлиги». Проаналізовано релігійну ситуацію в регіоні, релігійне життя населення і стосунки церков та віруючих з місцевими органами державної влади.

Ключові слова: історіографія, релігійне життя, монастир, храм, обрядовість, антирелігійність, атеїзм.

Функціонування релігії та влади в суспільстві, їхні взаємовідносини та протистояння у 1950–1960-х рр. є актуальною історичною темою.

Ситуація в радянській країні змінюється з приходом до влади М. Хрущова. Логічно було б очікувати, що діяч, який розпочав політику лібералізації у багатьох сферах життя в Радянському Союзі, після багатьох років насадження „войовничого атеїзму» в країні, проводитиме більш лояльні дії стосовно церкви, дозволивши їй користуватися правами, які були визначені статтею 124 (проголошення права свободи совісті) сталінської Конституції. Насправді ж, якщо хрущовський період відомий в радянській історіографії як „відлига», то цей же період у житті церкви позначають терміном „сувора відлига» [1, с. 12].

Період 1950–1960-х рр. мав антирелігійний характер, що супроводжувався атеїзацією та пропагандою безвір'я серед простого українського населення. Антирелігійна політика на Вінниччині була не менш нав'язливою. Становище храмів, монастирів та молитовних будинків було важким. Велику кількість з них було знищено чи закрито, їхні приміщення забирались силоміць і перетворювались на спортивні зали чи зерносховища.

В статті аналіуються дослідження з історії релігії та церкви як радянських, так і сучасних вітчизняних авторів.

Значну групу праць складають дослідження радянського періоду. У них більше уваги приділяється політичній стороні, з позиції офіційної ідеології, трактуючи постанови ЦК КПРС та КПУ, що регламентують діяльність релігійних організацій. Праці радянських науковців мають відбиток тогочасного офіційного негативного ставлення до релігії, а церква визнавалася реакційним антинародним інститутом, породженим безпросвітним становищем народних мас. Серед цих авторів вирізняється дослідник Баран В. У своїй праці «Влада і церква: з історії взаємин 1945-1965 роках», мова йде про внутрішнє налаштування М. Хрущова на «процес відмирання релігії», оскільки основним своїм завданням він вважав побудову комунізму – нового суспільства, яке б мало бути суспільством безрелігійним [2, с. 113]. Історик В. Єленський у праці «Сувора «відлига»: Замітки про антицерковну кампанію кінця 1950-х – початку 1960-х рр.» висвітлює політику КПРС і Радянської держави щодо релігії, церкви і віруючих [3, с. 35]. Говорить про те, що боротьба з релігією була міцно вмонтована в концепцію «загострення класової боротьби в міру побудови соціалізму». Наводить приклади того, що служителів культу різних віросповідань було піддано репресіям. В. Єленський звертає увагу на те, що можна закрити монастир і виселити звідтіль черниць; можна відібрати у віруючих храм і переобладнати його під склад чи сховище; можна наглухо забити двері молитовного будинку, заборонивши користуватись культовим приміщенням з причини його аварійного стану, але ніколи не вирвати релігію з людської душі [3, с. 35]. Ці автори – В. Баран і В. Єленський аналізують постанови та рішення ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР. Вони зазначають, що постанови «Про помилки у проведенні науково-атеїстичної пропаганди» від 10 листопада 1954 р. та постанова 1960-го р. «Про заходи з ліквідації порушень духовенством радянського законодавства про культури» були спрямовані на те, щоб релігія стала недоступною широким масам населення.

Головними методами, які застосовували при закритті монастирів і церков, були економічний тиск, підсилений ідеологічними заявами та адміністративно – директивним втручанням. Так постанова Ради Міністрів СРСР 1958 р. вимагала зменшення середньої площі земелі, якою володів монастир, з 357 до 60 га. Постанова „Про переоцінку будівель монастирів та інших молитовних будинків» підвищувала рівень оподаткування монастирських приміщень і була лише однією з цілого ряду подібних рішень. Про це говорять в своїх працях В. Бовкун „Головне – кадри пропагандистів» та В. А. Куроедов «Религия и церковь в советском обществе». [4], [5].

Незважаючи на антирелігійні заходи радянської влади в Україні залишалась велика кількість віруючих, а населення продовжувало здійснювати релігійні обряди. Наприклад, 1957 р. у Вінницькій парафії було здійснено 314 хрещень, 45 шлюбів, 57 поховань, 3600 сповідей [6, с. 11].

В кінці 1950-х р. починається новий наступ на релігію з боку влади. Однак населення продовжувало вірити і ходити до діючих церков, збиратися нелегально на богослужіння у закритих церквах, відзначати релігійні свята. Церква і надалі залишилась по суті, єдиною інституцією, яка контролювала найважливіші події у житті кожної людини: народження, шлюб та смерть. У працях радянських авторів Ч. Симоновича і Л. Волохатого [7]. Подається інформація про протистояння та непідкорення подільського селянина політичним нововпровадженням.

У працях дослідників початку 90-х рр. ХХ ст., які присвячені загальним питанням політики періоду «відлиги», існують ті, що досліджували проблему впровадження та наслідків антирелігійної кампанії в Україні та Вінниччині, повсякденного життя віруючого населення. Це автори В. Войналович, О. Бажан, В. Баран. В. Войналович і О. Бажан досліджували політичну сторону антирелігійної кампанії, а В. Баран більше уваги приділяв повсякденності селянства та боротьби священнослужителів з державною атеїстичною політикою. В. Войналович у праці «Чорні дні „чорного» духовенства: Ліквідація православних монастирів в Україні в ході антирелігійної кампанії другої половини 1950-х – першої половини 1960-х років» висвітлює проблему переслідування церковного духівництва, віри та церкви, що ніяк не поступались „сталінському» періоду [8, с. 209]. Розповідає про знищення церковно-релігійних інституцій, занепад монастирського життя, ліквідацію храмів, про посилення науково-атеїстичної пропаганди серед населення.

Антирелігійна кампанія в Україні досягла масштабів, небачених для інших православних регіонів СРСР. Лише протягом 1958–1964 рр. тут були зняті з реєстрації 3 933

.....
православні релігійні громади. На території Вінницької області за цей час було закрито більше половини всіх храмів. Про це в своїх працях «Розділяючи на „чистих» і „нечистих». Заходи владних структур України по обмеженню впливу окремих релігійних конфесій і течій та реакція на них з боку кліру і віруючих в 60–80 роках» говорить О. Бажан [9, с. 218].

Не обійшов увагою досліджувальну проблему й В. Баран. Він критично ставиться до державної політики радянської влади. Наводить статистичні данні храмових будівель в Україні. Аналізує постанови ЦК КПРС щодо питання атеїстичної пропаганди та стану церковного життя. Характеризує важке повсякденне життя українських селян, адже їх релігійна віра, як основний компонент традиційної культури постійно піддавалася тиску з боку державних структур [10, с. 345].

Заслужують на увагу дослідження істориків початку ХХІ ст. Серед них П. Бондарчук, В. Пащенко, М. Шкаровский. Значний внесок у вивчення данної проблеми зробив дослідник П. Бондарчук. Його монографія «Релігійність населення України у 40–80-х роках ХХ ст.: Соціокультурні впливи, особливості, тенденції змін.» стосується релігійності населення України. Аналізує особливості та тенденції зміни церковної та релігійної ситуації. Намагаючись системно висвітлити питання і показати соціокультурні впливи, автор розглядає політику радянської влади, внутрішньоконфесійне життя релігійних об'єднань, соціодемографічні характеристики віруючих тощо. Основна увага приділена розгляду релігійної свідомості та релігійної поведінки віруючих. Аналізується синтез релігійного віровчення в їхній свідомості, існування язичницьких світоглядних елементів у віруваннях та традиціях українського народу, особливості вияву релігійних почуттів та настроїв, переживання релігійного досвіду. Висвітлюється проблема участі віруючих у богослужіннях та відзначення свят; виконання обрядів життєвого циклу; ставлення до молитов, постів, паломництва, читання релігійної літератури [12, с. 140].

В. Пащенко дає аналіз розвитку та становлення православної церкви в умовах становлення державного та політичного порядку у 1940-х – 1990 рр. У монографії «Православна церква в тоталітарній державі. Україна 1940-х – початок 1990-х років» на основі маловідомих архівних документів зроблено спробу проаналізувати розвиток політики КПРС і Радянської держави щодо православної церкви в Україні. [13, с. 129].

Вітчизняна історіографія доводить, що релігійність усувалася із суспільства насильницькими методами, натомість насаджувалась нова атеїстична мораль. При цьому радянська влада надавала перевагу прямій політичній конфронтації. М. Шкаровский у праці «Русская Православная церковь при Сталине и Хрущеве (государственно-церковные отношения в СССР в 1939–1964 годах)» стверджує, що стосовно віруючих людей в радянському суспільстві створювалась атмосфера глумлення. Говорить, що політичні сили шукали будь-які причини, щоб закрити храм, мотивуючи відсутністю священнослужителя, або недостатньої кількості віруючих. [14, с. 220]. Релігійна віра і відправлення культу мало велике значення для українського селянина. Для віруючих селян закриття церков було справжньою трагедією, адже окремі з будівель були справжніми пам'ятками історії та культури.

Дослідниця В. Лисак аналізує елементи релігійних уявлень в житті українських селян, що відбувалися в повсякденності населення у період впровадження атеїзації суспільства. У праці «Традиційні цінності у повсякденному житті українського селянства у 1950–1960-х рр.» говориться про ставлення представників влади до церковних регалій. Так, прихожани Покровської церкви с. Сестринівка Вінницької області скаржились, що 2 серпня 1951 р. о 4 ранку приїхала машина з району, зламала замки на дверях церкви, зняли хрест і без відома релігійної общини розмістили у храмі клуб, де ввечері вже демонстрували кіно. Автор стверджує, що найбільша кількість храмів була вилучена у Вінницькій, Тернопільській, Полтавській, Одеській та Хмельницькій областях [15, с. 18].

Заслужують на увагу дослідження вінницьких авторів – Т. Семененко, І. Романюка, М. Смірнова, І. Данілової, А. Лисого, О. Логінова, які використали у своїх працях значний масив документів Державного архіву Вінницької області.

Про активну підтримку релігійних громад сільським населенням свідчить матеріальна підтримка храмів. Так, у 1959 р. на Хмельниччині, як стверджує Т. Семененко було відремонтовано 49 церковних будинків. Тому у повсякденному житті селян залишалися значимими релігійні обряди і свята, такі як хрещення, поховання, молитви священників на дому віруючих, вінчання, соборування, Різдво, Пасха, Хрещення, Вербна неділя та інші. [16, с. 35].

Окремі питання становища церкви на Поділлі знайшли своє відображення у працях І. Романюка – «Історико-правові відносини радянської держави і християнської церкви у 1917 – на початку 60-х років ХХ ст.», «Свято-Троїцький Браїлівський жіночий монастир», «Ставлення держави до православної церкви на селі в 1950-ті – першій половині 60-х рр. (на матеріалах Вінницької області)». Автор говорить про трансформацію церковно-релігійного життя в умовах „відлиги», показує, як в атеїстичній країні існувала непереборна релігійність сільського населення Вінниччини [17, с. 88]. Наводить приклади того, як віруючі сіл Медівка, Хмелівка, Ново-Животів, Бугаївка і Животівка Оратівського району Вінницької області скаржилися, що церкви руйнуються, а віруючим не дають можливості помолитися у храмі [18, с. 145].

Питання антирелігійної пропаганди органів радянської влади на Вінниччині у повоєнний період розглядає у своїх працях І. Данілова. Автор досліджує діяльність протестанських церков: доводить, що у післявоєнний період політика влади щодо деяких релігійних конфесій була направлена на їх знищення, заборону протистантам здійснювати релігійні обряди. Однак автор зазначає, що попри політику атеїзації у повоєнний період релігійна активність населення не зменшується. В деяких роботах використано широкий масив архівних документів та матеріалів, матеріалів періодичних видань, таких як – „Радянська Україна», „Правда України», „Сталінське плем'я» [19].

У своїх дослідженнях І. Данілова змальовує форми та методи атеїстичної боротьби, показує як на Вінниччині створювались атеїстичні організації. До їх складу записували членів комсомольських організацій, працівників сільських рад, культосвітніх закладів, агрономів, вчителів, лікарів та інших активістів. Члени антирелігійних товариств поширювали агітаційні листи, антирелігійну літературу, проводили бесіди з жителями м. Вінниці, організовували читання газет, виголошували доповіді [19, с. 33].

Цікавий матеріал вводить в обіг А. Лисий. Він акцентує свою увагу на ставленні опозиційних сил до простого українського селянина, та поступову зміну його повсякденного життя в умовах стеження влади за церковно-релігійним життям. У праці «Нариси історії Подільської (Вінницької – Брацлавської) єпархії 1795-1995» підготовлена на матеріалах Державного архіву Вінницької області. Автор розповідає про переселення черниць з Немирівського монастиря до Браїлівського, як про явище втручання у внутрішні справи релігійних організацій, змальовує чим воно супроводжувалось і як на це відреагувало населення. У роботі йдеться про діяльність священослужителів вінницьких церков та монастирів та долю священників, до яких застосовувалися методи тиску владних структур. У роботі подається структурна характеристика духівництва, що поділялось на категорії та вносилося до картотечного обліку. Трактуючи компартійні документи, дослідник звертає увагу на звіт уповноваженого Труфанова І. В. до обкому партії в грудні 1955 року. Наводить статистичні данні хрещень, вінчань та погребінь на Вінниччині протягом 1962-1963 років [20, с. 45].

Певний вклад у вивчення даного питання зробив О. Логінов. Автор говорить про вилучення та закриття приміщень храмів на Вінниччині у першій половині 1960-х років та мітинги селян, які протистояли цій незаконній діяльності місцевих органів влади, показує суть політики держави стосовно релігії, яка часто переходила у антирелігійний терор проти народу [21, с. 49].

Отже, у 1950 – 1960-х рр. в країні сталися докорінні зміни в політиці у сфері релігії. Політична влада країни докладала багато зусиль для припинення релігійності населення, посилюючи антирелігійну та атеїстичну пропаганду. Сучасна вітчизняна історіографія свідчить, що релігійні конфісії і духовенство стали об'єктом жорстокого тиску з боку держави і місцевих органів влади. На прикладі релігійних організацій Вінниччини показано складне становище віруючих, адже тут протягом періоду „хрущовської відлиги» було закрито, або вилученно більше проловини церковних приміщень, що викликало супротив вінничан, які незважаючи на таку політику продовжували відзначати релігійні свята та дотримуватись релігійних обрядів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Шліхта Н. „Українська модель» державно-церковних взаємин: боротьба партії та викорінення релігії. – Київ, 2010. – 225 с.

2. Баран В. Влада і церква: з історії взаємин 1945-1965 роках : [В т. ч. в обл.] // Сучасність. – 1985. – №5. – С. 113-128
3. Єленський В. Є. Сувора «відлига»: Замітки про антицерковну кампанію кінця 1950-х початку 1960-х рр. // Людина і світ. – 1990. – №7. – с. 35
4. Бовкун В. Головне – кадри прапагандистів. [Про атеїстичне виховання в Вінницькій області]. – Людина і світ. – 1972. – №1. – С. 31-33
5. Куроедов В. А. Религия и церковь в советском обществе. — 2-е изд., доп. — М.: Политиздат, 1984. — 256 с.
6. Сымонович Ч. А. Советская деревня в 50-80-е годы: Взаимосвязь экономического и политического развития. // Вопросы истории. – 1988. – №2. – С. 11-25
7. Під маскою святості: Нариси про реакційну діяльність церковників і сектантів написані на основі фактів, які мали місце у Вінницькій і Хмельницькій областях. // Волохатий Л. Г., упорядник. – газ. Вид., 1961. – 68 с.
8. Войналович В. Чорні дні „чорного» духовенства: Ліквідація православних монастирів в Україні в ході антирелігійної кампанії другої половини 50-х першої половини 60-х років // 3 архівів. – 1995. – №1-2. – 340 с.
9. Бажан О. Розділяючи на „чистих» і „нечистих» : Заходи владних структур України по обмеженню впливу окремих релігійних конфесій і течій та реакція на них з боку кліру і віруючих в 60-80 роках // 3 архівів. – 1995. – № 1-2. – с. 218-234
10. Баран В. Україна 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. – Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 1996. — 448 с.
11. Петренко О. Джерела з історії традиційних християнських церков у дорадянських фондах державного архіву Вінницької області // Подільська старовинна: Наук. Зб.: До 85-річчя з часу заснування Він. обл. краєзн. музею : Він. обл. краєзн. музей. – Вінниця, 2003. – 145 с.
12. Бондарчук П.М. Релігійність населення України у 40-80-х роках ХХ ст.: Соціокультурні впливи, особливості, тенденції змін. – Київ, 2009. – 220 с.
13. Пашенко В. Православна церква в тоталітарній державі: Україна 1940– початку 1990-х років. – Полтава, 2005. – 256 с.
14. Шкаровский М. Русская Православная церковь при Сталине и Хрущеве (государственно-церковные отношения в СССР в 1939–1964 годах). — М.: Крутицкое Патриаршее Подворье; Общество любителей церковной истории, 2000. — 400 с.
15. Лисак В. Традиційні цінності у повсякденному житті українського селянства у 1950–1960-х рр. // Актуальні проблеми. – Київ. – 2009. – Вип. 12. – С. 18-23
16. Семененко Т. М. До питання історії Немирівського жіночого монастиря (50-ті роки ХХ ст.). – Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського – Вінниця, 2010. – 250 с.
17. Романюк І. М. Історико-правові відносини радянської держави і християнської церкви у 1917- на початку 60-х років ХХ ст. \ Православ'я –наука-суспільство: питання взаємодії. – матеріали П'ятої Міжнародної наукової конференції (24-25 травня 2007). – Київ, 2008. – 120 с.
18. Смірнов М. А., Романюк І. М. Свято-Троїцький Брайлівський жіночий монастир.- Історичний Нарис. - Вінниця, 2009. – 180 с.
19. Данілова І. Ю. Релігійна ситуація на Вінничині в післявоєнний період (1945-1955 рр.). – Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського – Вінниця, 2011. – 250 с.
20. Лисий А. К. Нариси історії Подільської (Вінницької – Брацлавської) єпархії 1795-1995. – Вінниця, 1995. – 120 с.
21. Логінов О. Гоніння на православну церкву на Вінничині за часів Хрущова (1954-1964 роки) // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського – Вінниця, 2010. – 250 с.

Науменко В.И. РАЗВИТИЕ РЕЛИГИИ И ЦЕРКВИ НА ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ 1950-Х ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ 1960-Х ГОДОВ: ИСТОРИОГРАФИЧНИЙ АСПЕКТ

В данной статье представлен анализ монографий и материалов научно-краеведческих конференций, соответствующие данной теме. Автор пытался раскрыть суть нелегких отношений между религией и церковью и государственной политикой в второй половине 1950-х первой половине 1960-х годов. Показать свое видение исследователей, занимающихся изучением проблематики.

Ключевые слова: историография, религиозная жизнь, монастырь, храм, обрядность, антирелигиозность, атеизм. Ключові слова: історіографія, релігійне життя, монастир, храм, обрядовість, антирелігійність, атеїзм.

Naumenko V.I. DEVELOPMENT OF RELIGION AND THE CHURCH AT VINNYTSIA REGION OF THE SECOND HALF OF 1950 THE FIRST HALF OF THE 1960s: ISTORIOGRAFICHNY ASPECT

This article presents an analysis of the books and materials science and local history konfiredntsy corresponding topic. The author tries to reveal the essence of the Xia-uneasy relationship between religion and the church and the state policy in the second half of 1950 the first half of 1960. Show your vision researchers involved in the study pro-blematiki.

Keywords: historiography, religious life, monastery, temple ritual, antyrelihiynist, atheism.

УДК 94(477):94(438)

Н.М. Чорна

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті проаналізовано періодизацію сучасних відносин України та Польщі в українській історіографії, з'ясовано критерії, за якими у взаєминах двох держав дослідники виокремлювали окремі етапи, обґрунтовано необхідність подальшого наукового осмислення означеної проблеми

Ключові слова: періодизація, етапи, Україна, Польща, відносини, історіографія

Початок якісно нових відносин між Україною та Польщею традиційно пов'язують з геополітичними трансформаціями, яких зазнала Європа на межі 80-х – 90-х рр. ХХ ст. Політика «перебудови», ставши свого роду каталізатором політичних змін у країнах, що перебували у сфері впливу кремлівського керівництва, створила передумови для налагодження взаємин між Україною та Польщею. Вперше за багато років політичні еліти двох країн отримали можливість здійснювати самостійну зовнішню політику та без залучення союзного центру контактувати на паритетних засадах.

У праці В. Колесника зауважено, що «вихідним пунктом у налагодженні польсько-української взаємодії на нових демократичних принципах слід вважати другу половину 1989 р.», коли у Польщі було створено перший некомуністичний уряд на чолі з Т. Мазовецьким [1, с. 5]. Україна юридичні підстави для здійснення самостійної зовнішньої політики отримала завдяки проголошенню 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет.

Проблема визначення основних етапів українсько-польських взаємин з різною мірою актуальності поставала перед кожним дослідником, який займався вивченням відносин двох держав. Серед українських науковців означений аспект проблеми досліджували І. Афанасьєв [2], В. Васюк [3], Т. Герасимчук [4], В. Глібов [5], Д. Горун [5–6], І. Гуцуляк [7], А. Киридон [8–9], Т. Кондратюк [10], Л. Кондратюк [10], Н. Медведчук [11], Ю. Присяжнюк [12], Я. Турчин [13]. Як засвідчив аналіз їх праць, критерієм для виокремлення у взаєминах двох держав окремих етапів здебільшого були стандартизовані чинники політичного характеру (динаміка офіційних візитів та зустрічей повноважних представників двох держав, кількість підписаних угод, рівень зацікавленості держав одна в одній тощо). Попри це, запропоновані періодизації не є однотипними і різняться між собою як за кількістю виокремлених етапів, так і за їх хронологічними рамками. Актуальність проблеми періодизації українсько-польських відносин за умови відсутності уніфікованого підходу до її трактування зумовила вибір об'єкту наукового пізнання даної публікації.

Мета даного дослідження – проаналізувати здобутки вітчизняної історичної науки у вивченні проблеми періодизації сучасних українсько-польських відносин та визначити реальний рівень її наукового осмислення.

В українській історичній науці одними з перших сучасні українсько-польські взаємини ґрунтовно проаналізували В. Глібов та Д. Горун. У спільній їх публікації [5] об'єктом дослідження стали відносини Києва та Варшави у 1990–1995 рр. Проаналізувавши окремі аспекти політичної та економічної взаємодії, дослідники виокремили у ній три етапи: підготовчий (1990 р. – 1 грудня 1991 р.), «романтичний» (1 грудня 1991 р. – початок січня 1993 р.), «прагматичний» (січень 1993 р. – кінець 1995 р.) [5, с. 17–18].

Відносини двох держав впродовж підготовчого етапу здійснювалися за умови часткового суверенітету України і були позначені взаємними пошуками спільних орієнтирів. Протягом